

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

15 octobre 2010

PROPOSITION DE RÉSOLUTION

**relative au droit d'accès
à un avocat dès le début
de la privation de liberté**

(déposée par M. Josy Arens)

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

15 oktober 2010

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**betreffende het recht op bijstand
door een advocaat vanaf het begin
van de vrijheidsbeneming**

(ingediend door de heer Josy Arens)

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen!	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
VB	:	Vlaams Belang
cdH	:	centre démocrate Humaniste
LDD	:	Lijst Dedecker
PP	:	Parti Populaire

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkortingen bij de nummering van de publicaties:	
DOC 53 0000/000:	Document parlementaire de la 53 ^{ème} législature, suivi du n° de base et du n° consécutif	DOC 53 0000/000:	Parlementair document van de 53 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Questions et Réponses écrites	QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)	CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)
CRABV:	Compte Rendu Analytique (couverture bleue)	CRABV:	Beknopt Verslag (blauwe kaft)
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)	CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toezpraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)
PLEN:	Séance plénière	PLEN:	Plenum
COM:	Réunion de commission	COM:	Commissievergadering
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants	Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers
Commandes: Place de la Nation 2 1008 Bruxelles Tél. : 02/ 549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.laChambre.be e-mail : publications@laChambre.be	Bestellingen: Natieplein 2 1008 Brussel Tel. : 02/ 549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.deKamer.be e-mail : publicaties@deKamer.be

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

1. Cadre général

Longtemps ignoré en Belgique, le débat relatif au droit pour toute personne à l'assistance d'un avocat dès le début de la privation de liberté par la police a fait, dernièrement, la une de l'actualité suite à l'initiative de l'arrondissement judiciaire de Marche-en-Famenne. Dans cet arrondissement judiciaire, les personnes privées de liberté bénéficient de l'assistance d'un avocat avant et pendant leur comparution devant le juge d'instruction, depuis juin 2010.

Concrètement, les personnes privées de liberté pourront rencontrer leur (un) avocat durant 30 minutes avant d'être déférées devant le juge d'instruction et pourront être assistées lors de leur interrogatoire par le juge, ce qui, jusqu'à présent, n'était accordé que dans des cas exceptionnels.

Présentée par la presse comme une révolution de palais, une innovation judiciaire ou encore une procédure inédite, l'application de cette procédure résulte, plus simplement et plus tardivement par rapport aux pays voisins:

1. de la prise en compte d'un arrêt de la Cour européenne des Droits de l'Homme de Strasbourg qui statua, le 13 octobre 2009, que la *"recherche des preuves favorables à l'accusé, la préparation des interrogatoires, le soutien de l'accusé en détresse et le contrôle des conditions de détentions sont des éléments fondamentaux de la défense que l'avocat doit librement exercer"*;

2. d'un consensus sur le terrain entre:

a. le souci exprimé par le président du tribunal de première instance de Marche de *"ne pas avoir travaillé pour rien"* si l'invocation de la jurisprudence de Strasbourg devait aboutir devant la Cour de cassation ou être soulevée devant les juridictions de jugement;

b. une revendication du barreau, exprimée depuis longtemps, même si elle ne concerne pas encore la présence de l'avocat lors de la privation de liberté d'un individu par la police, comme c'est le cas en France, par exemple;

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

1. Situatieschets

In België is het lange tijd stil geweest rond het recht van elke burger om door een advocaat te worden bijgestaan vanaf het moment dat de politie hem zijn vrijheid beneemt. Daar is onlangs echter verandering in gekomen, naar aanleiding van een initiatief in het gerechtelijk arrondissement Marche-en-Famenne dat in de media grote weerklank heeft gekregen. In dat gerechtelijk arrondissement hebben de personen wier vrijheid wordt benomen, sinds juni 2010 het recht vóór en tijdens hun verschijning voor de onderzoeksrechter te worden bijgestaan door een advocaat.

In de praktijk betekent dit dat de persoon wiens vrijheid wordt benomen, een half uur met zijn of een advocaat mag spreken voordat hij voor de onderzoeksrechter moet verschijnen; bovendien mag hij worden bijgestaan door de advocaat tijdens de ondervraging door de rechter, wat tot dusver alleen in uitzonderlijke gevallen werd toegestaan.

De media hebben dat initiatief bestempeld als een grote interne omwenteling, een innoverend rechtsmiddel, of nog een ongeziene procedure. Die procedure loopt echter al langer in de buurlanden en stoelt gewoonweg op:

1. een arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg, dat op 13 oktober 2009 oordeelde dat *"la recherche des preuves favorables à l'accusé, la préparation des interrogatoires, le soutien de l'accusé en détresse et le contrôle des conditions de détentions sont des éléments fondamentaux de la défense que l'avocat doit librement exercer"*;

2. een consensus in het veld, die het evenwicht houdt tussen:

a. de bekommering van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van Marche-en-Famenne om geen nodeloos werk te verrichten ingeval het aanvoeren van de rechtspraak van het EHRM zou leiden tot een procedure voor het Hof van Cassatie of voor een vonnisgerecht zou worden opgeworpen;

b. een oude eis van de balie, al gaat het hier nog niet om de aanwezigheid van de advocaat tijdens de vrijheidsbeneming van een individu door de politie, zoals dat bijvoorbeeld in Frankrijk al bestaat;

c. l'approbation des deux juges d'instruction de l'arrondissement, devant lesquels comparaissent environ 200 personnes par an.

Le tribunal de Marche dispose en outre de locaux adaptés à cette nouvelle procédure.

2. Cadre juridique

Consacré en novembre 2008 par l'arrêt *Salduz* de la Cour européenne des Droits de l'Homme (CEDH), confirmé à maintes reprises par la suite, ce droit se heurte au droit belge qui ne prévoit toujours pas l'assistance d'un avocat lors de l'audition d'un suspect par la police, ni même lors de l'interrogatoire d'un inculpé par le juge d'instruction.

Lors de sa visite en 2005, le *Comité européen pour la prévention de la torture* (CPT) avait déploré le fait que le droit d'accès à un avocat ne soit pas garanti en Belgique. Le CPT avait rappelé au gouvernement belge que, d'après son expérience, *“la période qui suit immédiatement la privation de liberté est celle où le risque d'intimidation et de mauvais traitements est le plus grand: en conséquence, le droit à l'accès à un avocat dès le tout début de la privation de liberté est une garantie fondamentale contre les mauvais traitements.”*

Dans son arrêt prononcé le 27 novembre 2008, en grande chambre et à l'unanimité, la Cour européenne des Droits de l'Homme a jugé que, pour que le droit à un procès équitable consacré par l'article 6 de la Convention de sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales soit concret et effectif, il faut, *“en règle générale, que l'accès à un avocat soit consenti dès le premier interrogatoire d'un suspect par la police, sauf à démontrer, à la lumière des circonstances particulières, qu'il existe des raisons impérieuses de restreindre ce droit”*. Même dans cette hypothèse, une telle restriction ne doit pas préjudicier aux droits de la défense de façon indue. Tel est le cas, selon la Cour, lorsque des déclarations incriminantes faites lors d'un interrogatoire de police subi sans assistance possible d'un avocat sont utilisées pour fonder une condamnation.

Malgré les termes clairs utilisés par la haute juridiction, une ambiguïté persistait. En effet, la Cour semblait limiter le droit précité aux législations nationales qui, telle la législation anglaise, *“peut attacher à l'attitude*

c. de instemming van de twee onderzoeksrechters van het betrokken gerechtelijk arrondissement, die jaarlijks ongeveer 200 mensen zien verschijnen.

Bovendien beschikt de rechtbank van Marche-en-Famenne voor de toepassing van die nieuwe procedure over aangepaste lokalen.

2. Juridisch kader

Dit recht op bijstand door een advocaat, dat in november 2008 door het Europees Hof voor de rechten van de mens (EHRM) werd bekrachtigd bij het arrest-Salduz en sindsdien herhaaldelijk werd bevestigd, stuit echter op het Belgisch recht, dat er nog steeds niet in voorziet dat een verdachte tijdens zijn verhoor door de politie, of zelfs een in verdenking gestelde tijdens zijn ondervraging door de onderzoeksrechter, moet worden bijgestaan door een advocaat.

Het Europees Comité inzake de voorkoming van folteringen en onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen heeft tijdens zijn bezoek in 2005 betreurd dat het recht op bijstand door een advocaat niet gewaarborgd is in België. Het Comité heeft de Belgische regering erop gewezen dat volgens zijn ervaring het risico van intimidatie en mishandeling het grootst is tijdens de periode onmiddellijk na de vrijheidsbeneming, en dat het recht op bijstand door een advocaat van bij het begin van de vrijheidsbeneming dus een fundamentele waarborg tegen mishandeling is.

De Grote Kamer van het EHRM heeft in een eenparig uitgesproken arrest van 27 november 2008 aangegeven dat om het in artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden bekrachtigde recht op een eerlijk proces praktisch en effectief te houden, het de regel moet zijn dat vanaf de eerste ondervraging van een verdachte door de politie, die verdachte moet worden bijgestaan door een advocaat, tenzij het in het licht van de specifieke omstandigheden van het desbetreffende geval te bewijzen is dat er dwingende redenen zijn om dit recht in te perken. Het Hof voegt eraan toe dat zelfs in dat geval een dergelijke beperking geen onnodige schade mag toebrengen aan de rechten van de verdediging; zulks is volgens het Hof het geval indien incriminerende verklaringen die werden afgelegd tijdens een politieverhoor zonder de aanwezigheid van een advocaat, gebruikt worden bij een veroordeling.

Ondanks de duidelijke bewoordingen van het hoge rechtscollege bleef er echter een dubbelzinnigheid bestaan. Kennelijk beperkte het Hof het voormelde recht tot de nationale wetgevingen die, zoals de Engelse,

d'un prévenu à la phase initiale des interrogatoires de police des conséquences déterminantes pour les perspectives de la défense lors de toute procédure pénale ultérieure”.

Par un arrêt prononcé le 13 octobre 2009, la Cour de Strasbourg a levé définitivement toute ambiguïté sur l'interprétation à donner à son arrêt *Salduz*. Après avoir constaté que *“le requérant n'a pas bénéficié de l'assistance d'un conseil lors de sa garde à vue parce que la loi en vigueur à l'époque pertinente y fait obstacle”*, elle affirme sans ambages qu'une *“telle restriction systématique sur la base des dispositions légales pertinentes, suffit à conclure à un manquement aux exigences de l'article 6 de la Convention, nonobstant le fait que le requérant a gardé le silence au cours de sa garde à vue”*.

Par ailleurs, la reconnaissance du principe de l'assistance de l'avocat dès le premier interrogatoire de police est appelée de ses vœux par les instances de l'Union européenne. À cet égard, il existe la proposition de décision-cadre du Conseil, du 28 avril 2004, relative à certains droits procéduraux accordés dans le cadre des procédures pénales dans l'Union européenne, COM (2004) 328 final.

Cependant, à l'heure actuelle, en droit belge, l'assistance de l'avocat est exclue durant toute la phase antérieure à la délivrance du mandat d'arrêt, en vertu de l'article 20 de la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive, et, d'une manière générale, de tous les interrogatoires, policiers et menés par le juge d'instruction.

Cette règle est fondée sur le caractère inquisitoire des phases préalables de la procédure pénale belge: le secret étant la règle, le suspect se trouve seul face à ses juges.

Certes, l'article 47bis du Code d'instruction criminelle détermine des règles minimales de l'interrogatoire qui offrent certaines garanties à la personne interrogée: droit d'être informé, au début de l'audition, de la possibilité de demander de faire acter l'ensemble des questions et réponses dans les termes utilisés et de la possibilité de demander que soit réalisé un acte d'instruction ou une audition; droit d'utiliser tout document en sa possession; mentions obligatoires du procès-verbal d'audition; droit de lire ce procès-verbal et de le corriger si nécessaire; garanties linguistiques. Notons encore que les articles 28quinquies, § 2, et 57, § 2, du même Code prévoient

“aan de houding van een beschuldigde tijdens de initiële stadia van ondervraging door de politie [consequenties kan verbinden] die beslissend zijn voor de vooruitzichten van de verdediging in eventueel daaropvolgende strafrechtelijke procedures”.

Het EHRM heeft in een arrest van 13 oktober 2009 definitief een einde gemaakt aan iedere ambiguïteit omtrent de uitlegging die aan het arrest-Salduz moet worden gegeven. Het Hof stelt eerst vast dat *“le requérant n'a pas bénéficié de l'assistance d'un conseil lors de sa garde à vue parce que la loi en vigueur à l'époque pertinente y fait obstacle”*, en geeft vervolgens zeer duidelijk aan dat *“une telle restriction systématique sur la base des dispositions légales pertinentes, suffit à conclure à un manquement aux exigences de l'article 6 de la Convention, nonobstant le fait que le requérant a gardé le silence au cours de sa garde à vue.”*.

Voorts dringen ook de instanties van de Europese Unie erop aan dat het principe wordt erkend dat een advocaat bijstand moet verlenen vanaf iemands eerste verhoor door de politie. In dat opzicht is er het voorstel voor een kaderbesluit van 28 april 2004 van de Raad over bepaalde procedurele rechten in strafprocedures binnen de gehele Europese Unie (COM (2004) 328 def).

Thans is in het Belgisch recht, krachtens artikel 20 van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, de bijstand door een advocaat uitgesloten tijdens de hele fase die aan het uitvaardigen van een aanhoudingsbevel voorafgaat, en meer in het algemeen bij alle verhoren door de politie of door de onderzoeksrechter.

Die bepaling is ingegeven door de inquisitoire aard van de eerste fases van de Belgische strafprocedure: aangezien geheimhouding de regel is, verschijnt de verdachte helemaal alleen voor zijn rechters.

Weliswaar bevat artikel 47bis van het Wetboek van strafvordering de minimale regels waaraan het verhoor moet voldoen, wat de verhoorde meteen een aantal rechten garandeert. Zo wordt hem van bij aanvang van het verhoor meegedeeld dat hij erom kan verzoeken dat alle vragen die hem worden gesteld en alle antwoorden die hij geeft, worden genoteerd in de gebruikte bewoordingen. Voorts kan hij vragen dat een bepaalde opsporingshandeling wordt verricht of een bepaald verhoor wordt afgenomen; ook mag hij gebruik maken van alle documenten waarover hij beschikt. Het proces-verbaal van het verhoor bevat een aantal

la communication d'une copie du procès-verbal à la personne entendue.

Toutefois, ces garanties ne comprennent, notamment, pas l'obligation d'informer la personne interrogée qu'elle a le droit de garder le silence. Surtout, elles sont loin d'offrir au suspect un contrepoids lui permettant d'être moins vulnérable face à des interrogatoires qui constituent des éléments orientant de manière décisive l'ensemble de la procédure pénale et son issue.

Les récentes évolutions de la jurisprudence strasbourgeoise imposent donc une remise en question de règles de notre droit qui apparaissent incompatibles avec ses exigences. À ce sujet, la Cour de cassation a été saisie de plusieurs pourvois dirigés contre des arrêts de chambres de mises en accusation et fondés sur la jurisprudence strasbourgeoise.

Ainsi, dans un premier arrêt du 11 mars 2009, la Cour de cassation répond que *“si l'article 6 de la Convention peut être invoqué dès la phase préparatoire d'un procès pénal, il ne s'en déduit pas que le respect de ses dispositions ne puisse également être vérifié quant à la procédure suivie le cas échéant, devant la juridiction de jugement.”*

Il résulte de cette considération que la Cour admet de manière certaine le principe d'une application de l'article 6, 3, c, dès la phase préparatoire et se départit de l'interprétation restrictive adoptée lors des arrêts évoqués ci-avant, tout en conférant à ce droit un caractère relatif puisque sa méconnaissance éventuelle n'est pas de nature à mettre immédiatement un terme aux poursuites engagées et, en l'espèce, à donner lieu à la mainlevée du mandat d'arrêt décerné. Cet arrêt soulève la question de la conformité des dispositions légales belges en la matière au regard de la jurisprudence récente de la CEDH.

Même si la jurisprudence de la CEDH a été élaborée à l'occasion d'une affaire mettant en cause l'État turc, elle s'impose également en droit belge en vertu de l'autorité de la chose interprétée dont sont revêtus les arrêts de la Cour européenne, laquelle oblige tous les États parties à la Convention à lire les dispositions de celle-ci en prenant en compte l'interprétation authentique qu'en a donnée la Cour.

En ratifiant la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales,

verplichte vermeldingen en de verdachte heeft het recht het te lezen en zo nodig te corrigeren. Tot slot is er ook een aantal waarborgen inzake taalgebruik. Daarnaast bepalen de artikelen 28^{quiquies}, § 2, en 57, § 2, van hetzelfde Wetboek dat de verhoorde een kopie van het proces-verbaal van zijn verhoor moet krijgen.

Die garanties omvatten echter niet de verplichting de verhoorde te informeren dat hij het recht heeft te zwijgen. Nog minder bieden ze hem enig tegenwicht, waardoor zijn positie minder kwetsbaar wordt tijdens het verhoor, dat per slot van rekening mede determinerend is voor de hele strafprocedure en de afloop ervan.

De recente evolutie van de rechtspraak van Straatsburg noopt ons er dus toe onze rechtsregels te herzien, omdat ze kennelijk onverenigbaar zijn met de door het EHRM opgelegde vereisten. In dat verband werden al verschillende zaken aanhangig gemaakt bij het Hof van Cassatie, in verband met arresten van kamers van inbeschuldigingstelling en met verwijzing naar de in Straatsburg gewezen rechtspraak.

Zo heeft het Hof van Cassatie in een eerste arrest van 11 maart 2009 het volgende geantwoord: *“Reeds van bij de voorbereiding van het strafproces kan artikel 6 EVRM worden ingeroepen. Daaruit volgt echter niet dat het vonnisgerecht, in voorkomend geval, de naleving van die bepaling niet meer zou kunnen verifiëren.”*

Uit die considerans vloeit voort dat het Hof van Cassatie onomstotelijk het principe huldigt volgens hetwelk artikel 6, 3, c, van toepassing is vanaf de voorbereidende fase. Tegelijk keert het Hof zich af van de restrictieve interpretatie die voormelde arresten kenmerkten, maar beperkt het ook enigszins de draagwijdte van dat recht, omdat de niet-naleving ervan niet onmiddellijk een punt zet achter de ingestelde vervolging en, in casu, het uitgevaardigde aanhoudingsbevel niet opheft. Dit arrest van het Hof van Cassatie doet wel de vraag rijzen in hoeverre de Belgische wetsbepalingen in deze aangelegenheid sporen met de recente rechtspraak van het EHRM.

Zelfs al kwam die rechtspraak van het EHRM tot stand naar aanleiding van een zaak tegen de Turkse overheid, toch heeft die ook een weerslag op het Belgische recht, overeenkomstig de kracht van gewijsde die de arresten van het EHRM kenmerkt. Op grond daarvan moeten alle Verdragsluitende Staten zich schikken naar de bepalingen van het Verdrag en naar de authentieke interpretatie die het EHRM eraan heeft gegeven.

Door het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden te

la Belgique a contracté l'obligation de l'observer, telle qu'elle est interprétée par la Cour qui en condamne les violations. À cette fin, elle doit, en particulier, en assurer le respect par ses différentes autorités.

Cette obligation implique dans le chef du législateur une certaine réactivité, qui laisse à désirer en l'espèce. Certes, la difficulté d'adapter un système inquisitoire à une jurisprudence qui consacre de plus en plus le système accusatoire ne peut être sous-estimée. Elle ne peut cependant justifier une démission du législateur. Celui-ci doit, dans sa tâche, ne pas oublier que la Convention a pour but de protéger des droits non pas théoriques ou illusoires, mais concrets et effectifs.

L'urgence de son intervention s'impose dans l'intérêt de l'ensemble des acteurs du système judiciaire, et pas uniquement des individus, parfois privés de leur liberté. En effet, la situation actuelle complique considérablement la mission des autorités judiciaires, tiraillées entre, d'une part, les exigences du droit international directement applicable et, d'autre part, leur impact pratique sur le fonctionnement de leur système national. Ces autorités doivent cependant assurer, dans la mesure du possible et sous peine de recours en masse devant la Cour européenne des droits de l'homme, le respect de la Convention.

Josy ARENS (cdH)

ratificeren, heeft België zichzelf verplicht tot naleving van dat Verdrag, zoals dat wordt geïnterpreteerd door het EHRM wanneer het een schending ervan veroordeelt. Daartoe moet ons land er in het bijzonder voor zorgen dat de verschillende overheidsinstanties het Verdrag eveneens eerbiedigen.

Die verplichting vergt van de wetgever een zekere reactiviteit, die in dit geval te wensen overlaat. Weliswaar mogen we niet onderschatten hoe moeilijk het is een inquisitoir systeem aan te passen aan een rechtspraak die almaar meer naar een accusatoir systeem neigt. Voor die moeilijkheid mag de wetgever niet terugdeinzen. Bij het vervullen van zijn taak mag hij niet over het hoofd zien dat het EVRM rechten beschermt die helemaal niet theoretisch of fictief zijn, maar tastbaar en effectief.

De wetgever moet dringend optreden, niet alleen in het belang van het individu wanneer dat zijn vrijheid wordt ontnomen, maar tevens in het belang van alle actoren van het rechtssysteem. In de huidige stand van zaken wordt de taak van de gerechtelijke autoriteiten immers erg bemoeilijkt, aangezien ze enerzijds moeten voldoen aan de vereisten van het direct toepasbare internationaal recht, en ze anderzijds rekening moeten houden met de praktische weerslag van die vereisten op de werking van hun nationale rechtssysteem. Die autoriteiten moeten er evenwel in de mate van het mogelijke op toezien dat het Verdrag in acht wordt genomen; zo niet bestaat het risico dat in veel gevallen beroep wordt ingesteld bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

PROPOSITION DE RÉSOLUTION

LA CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS,

A. vu que, à ce jour, en Belgique, l'assistance d'un avocat est exclue durant toute la phase antérieure à la délivrance du mandat d'arrêt et, d'une manière générale, de tous les interrogatoires policiers et menés par le juge d'instruction;

B. vu que, en l'absence d'un avocat, les droits de la défense ne peuvent être pleinement exercés, particulièrement lorsque la personne présente un handicap mental léger, est sous l'influence d'un traitement médical, est fragilisée par un événement familial ou encore lorsqu'il s'agit de dossiers techniques: toutes circonstances dont il n'est pas tenu compte ni par la police, ni par le juge d'instruction;

C. considérant que le droit à l'accès à un avocat dès le tout début de la privation de liberté s'avère être une garantie fondamentale contre les risques réels de mauvais traitements, tant physiques que psychologiques (risques de suicide);

D. considérant que l'usage régulier de la pratique et des "techniques" de mauvais traitements physiques et psychologiques (mise en situation d'infériorité par la menace, l'intimidation, l'humiliation, la déstabilisation) est incompatible avec le principe du respect de la dignité humaine et ne constitue pas, par ailleurs, une garantie de la véracité des propos tenus par la personne;

E. considérant qu'une personne privée de liberté devrait pouvoir faire appel à un médecin, non seulement en début d'interrogatoire, mais surtout en fin d'interrogatoire afin que les mauvais traitements subis puissent être constatés et que plainte puisse être portée immédiatement;

F. considérant que la procédure appliquée dans l'arrondissement judiciaire de Marche-en-Famenne pourrait inspirer d'autres arrondissements judiciaires;

G. considérant qu'il ne peut exister une justice à deux vitesses: des arrondissements judiciaires où la personne privée de liberté pourrait bénéficier de l'assistance d'un avocat et d'autres arrondissements judiciaires où la personne ne pourrait bénéficier de cette assistance;

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

DE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS,

A. wijst erop dat de burger zich in België in de huidige stand van de wetgeving niet mag laten bijstaan door een advocaat in de hele fase die de uitvaardiging van een aanhoudingsbevel voorafgaat, noch, in het algemeen, bij alle politieverhoren en verhoren die door een onderzoeksrechter worden geleid;

B. geeft aan dat de rechten van de verdediging, in afwezigheid van een advocaat, niet ten volle kunnen worden uitgeoefend, in het bijzonder wanneer de persoon licht mentaal gehandicapt is, onder invloed is van een medische behandeling, uit zijn lood is geslagen door een gebeurtenis in de familie, dan wel wanneer technische dossiers worden behandeld; dit zijn allemaal omstandigheden waarmee noch de politie, noch de onderzoeksrechter rekening houdt;

C. attendeert erop dat het recht op bijstand door een advocaat van bij de aanvang van de vrijheidsbeneming een fundamentele waarborg blijkt in te houden tegen het reële risico dat de betrokkene fysiek en mentaal wordt mishandeld (risico op zelfdoding);

D. wijst erop dat het geregeld toepassen van fysieke en mentale mishandeling alsook het gebruik van technieken die daar op gericht zijn (kleinering door bedreiging, intimidatie, vernedering, destabilisatie) niet sporen met het beginsel van de inachtneming van de menselijke waardigheid; bovendien biedt het gebruik van die technieken geen garantie dat de verhoorde persoon de waarheid spreekt;

E. stipt aan dat een van zijn vrijheid benomen persoon een beroep zou moeten kunnen doen op een arts, niet alleen bij de aanvang van het verhoor, maar bovenal na afloop ervan, om de ondergane mishandeling vast te kunnen stellen en onmiddellijk een klacht in te kunnen dienen;

F. verwijst naar de procedure die wordt toegepast in het gerechtelijk arrondissement Marche-en-Famenne, die andere gerechtelijke arrondissementen op het juiste spoor zou kunnen zetten;

G. stipt aan dat er geen rechtsbedeling met twee snelheden mag ontstaan: gerechtelijke arrondissementen waar de persoon wiens vrijheid wordt benomen, wél door een advocaat kan worden bijgestaan, en gerechtelijke arrondissementen waar zulks niet mogelijk is;

H. considérant que les difficultés pratiques de faisabilité et de mise en œuvre de cette nouvelle procédure dans certains arrondissements ne peuvent, en aucun cas, constituer une entrave à l'exercice des droits de la défense;

I. considérant qu'il convient d'indemniser les avocats qui acceptent de rentrer dans le service de garde de cette procédure; que les normes du Bureau d'assistance judiciaire (BAJ) ne prévoient pas, pour l'heure, ce type de prestation; que l'on pourrait toutefois estimer qu'il y a équivalence avec d'autres prestations (*Pro Deo*);

J. considérant que l'indifférence de la Belgique, comme elle l'a fait jusqu'à présent, devant l'avalanche de recommandations des Nations Unies et du Conseil de l'Europe n'est plus une position soutenable pour un État démocratique;

DEMANDE AU GOUVERNEMENT FÉDÉRAL:

1. de prendre en considération les recommandations des Nations Unies et du Conseil de l'Europe quant à l'exercice des droits de la défense;

2. de permettre un véritable exercice des droits de la défense grâce à l'assistance d'un avocat dès la toute première audition ou en cas de privation de liberté;

3. de prévoir les moyens budgétaires nécessaires permettant aux tribunaux la mise en œuvre de cette procédure ainsi que l'indemnisation des avocats qui accepteraient de rentrer dans le service de garde de cette assistance judiciaire.

25 août 2010

Josy ARENS (cdH)

H. wijst erop dat de uitoefening van de rechten van de verdediging geenszins mogen worden belemmerd door praktische bezwaren in verband met de haalbaarheid en de toepassing van die nieuwe procedure in bepaalde arrondissementen;

I. attendeert erop dat de advocaten die bereid zouden zijn toe te treden tot de wachtdiensten in het raam van die procedure, dienen te worden vergoed; dat de bureaus voor juridische bijstand (BJB) momenteel in hun statuten niet voorzien in dat soort prestaties; dat er niettemin gelijkenissen zijn met andere prestaties (*pro Deo*);

J. wijst erop de laksheid waarmee België tot dusver altijd heeft gereageerd op de talrijke aanbevelingen van de Verenigde Naties en de Raad van Europa, niet langer houdbaar is voor een democratische Staat;

VERZOEKT DE FEDERALE REGERING:

1. de aanbevelingen van de Verenigde Naties en de Raad van Europa inzake de rechten van de verdediging in acht te nemen;

2. ervoor te zorgen dat de burgers hun rechten op verdediging daadwerkelijk kunnen uitoefenen, door te voorzien in bijstand door een advocaat vanaf hun eerste ondervraging of in geval van vrijheidsbeneming;

3. de nodige budgettaire middelen vrij te maken opdat de rechtbanken die procedure kunnen toepassen en de advocaten die bereid zijn toe te treden tot de wachtdiensten in het raam van die procedure, kunnen worden vergoed.

25 augustus 2010